

5. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с.

6. Лапіна В. О. Питання мовленнєвої компетентності в науковій літературі. Педагогіка вищої та середньої школи. Кривий Ріг, 2011. Вип. 33. С. 123–129.

7. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. 2016, 36 с.

ДЖЕРЕЛА

1. Лис В. Століття Якова. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. 246 с.

Леся Мериндя

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Павлушенко О. А.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ЛАНКИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. *В статті систематизовано та виокремлено фактори впливу на формування пізнавальної активності учнів середньої ланки на уроках української мови. Вказані шляхи виявлення пізнавального інтересу. Вплив лінгвістичних матеріалів на розвиток пізнавальної діяльності. Роль гри під час уроку.*

Ключові слова: *пізнавальний інтерес, мотивація, мотиви, види пізнавальної активності, види ігор.*

Annotation. *The article systematizes and singles out the influencing factors on the formation of cognitive activity of middle school students in Ukrainian language lessons. The ways of identifying cognitive interest are indicated. The influence of didactic materials on the development of cognitive activity. The role of games during the lesson.*

Keywords: *cognitive interest, motivation, motives, types of cognitive activity, types of games.*

Проблема пізнавальної активності учнів середньої ланки – одна з найактуальніших на сучасному етапі розвитку школи. У педагогічній науці сьогодні триває пошук нових ефективних шляхів удосконалення

навчального процесу. Підвищення якості навчання школярів реалізується за допомогою розробки і впровадження нових педагогічних технологій і методик, а також удосконалення вже існуючих. Важливо навчити людину самостійно орієнтуватися в інформації, успішно її використовувати. Для цього необхідно формувати здатність особистості творчо, нешаблонно мислити, самостійно поповнювати свої знання, бо прогрес залежить великою мірою від інтелектуального потенціалу суспільства, освіти і науки. Як зауважує Г. Ващенко, «людина мислить і творить остільки, оскільки вона вільна й активна. З падінням активності занепадає й процес мислення і творчої фантазії».[1, 490]

Підласий І. П. виділяє особливе місце **мотивації**. Як процес зміни станів і відносин особистості вона ґрунтується на мотивах, під якими розуміються конкретні спонукання, причини, що змушують учня вчитися, діяти, здійснювати ті чи інші вчинки. У ролі мотивів виступають у взаємозв'язку потреби та інтереси, прагнення та емоції, установки та ідеали. Мотиви – дуже складні утворення, вони завжди взаємопов'язані, і в педагогічному процесі залучений не один мотив, а кілька у взаємодії.

Класифікувати **мотиви**, що діють у системі навчання, можна за різними критеріями. За видами виділяють соціальні та пізнавальні мотиви; за рівнями –

широкі соціальні мотиви (обов'язок, відповідальність, розуміння соціальної значущості навчання, насамперед це прагнення особистості через освіту утвердитися в суспільстві, здобути соціальний статус) і вузькі соціальні або позиційні мотиви (зайняти певну посаду в майбутньому, отримати визнання оточуючих, гідну винагороду за свою працю та ін.); мотиви соціального співробітництва (орієнтація на різні способи взаємодії, утвердження своєї ролі і позиції в класі); широкі пізнавальні мотиви (задоволення від процесу навчання і його результатів); навчально-пізнавальні мотиви (орієнтація на способи добування знань, засвоєння конкретних навчальних предметів); мотиви самоосвіти (орієнтація на набуття додаткових знань). [2, 137-139]

Для того, щоб проаналізувати пізнавальні потреби учнів більш детально, потрібно побачити чи уявити сучасного школяра. У його руках зараз потужний гаджет, а вдома ще багато інших мультимедійних пристроїв (планшет, ноутбук, комп'ютер). Тож, можливості отримувати інформацію про навколишній світ у сучасних дітей стали значно

ширшими. Саме тому, я схилиюсь до думки, що вправи, подані в шкільних підручниках, повинні містити потужний пізнавальний стимул. Необхідна умова шкільного навчання – це і є власне формування пізнавальної активності школярів. Пізнавальна діяльність полегшує і прискорює розумову реакцію. Для того, щоб учням було цікаво на уроках української мови, варто уникати одноманітності, щоб кожен урок був для них відкриттям, а не певним шаблоном чи марудним заучуванням правил. Знаючи і розуміючи, які є чинники виникнення пізнавального інтересу в дітей та підлітків, можна знайти комплексний підхід для вирішення проблеми його формування у процесі навчання.

Якщо прислухатись до науковців, то вони запевняють, що лінгвістичні ігри та проблемні завдання сприятимуть розвитку пізнавальної активності учнів на уроках української мови. Адже саме гра стимулює пізнавальний інтерес, дає змогу внести проблемність у навчальний процес, здійснити самоконтроль учнів на уроці.

Важливим методом роботи, що сприяє розвитку пізнавальної активності школярів безумовно є гра. В. О. Сухомлинський писав: «Без гри немає і не може бути повноцінного дитячого розвитку. Гра – це величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається життєвий потік уявлень, понять про навколишній світ»[3, 95] .

Однак таке значення має не будь – яка гра, а лише та, що передбачає пізнавальну діяльність учасників. Гра дарує дітям радість і захоплення, пробуджує в душі кожного з них добрі почуття, роздмухує вогник дитячої думки і творчості. Вона дає змогу привернути увагу й тривалий час підтримувати інтерес до тих важливих і складних завдань, властивостей і явищ, на яких у звичайних умовах зосередити увагу не завжди вдається. [3]

Ігри дають надзвичайні можливості та результат. Саме гра дозволяє ефективно організувати взаємодію вчителя та учнів. Через таку ігрову форму спілкування краще сприймається та засвоюється матеріал, розвивається інтерес до нових знань. Під час гри в школярів розвиваються звички зосереджуватись, самостійно мислити, розвивається увага та творчі здібності.

Зацікавившись, діти не встигають помітити, що навчаються, дають собі раду в нестандартних ситуаціях, розвивають увагу та уяву.

Лінгвістичні ігри виробляють автоматизм дій, момент змагання, виховання через колектив, серйозне відношення до предмета, залучення дітей до творчих завдань, бути відповідальним за свій

результат та дисципліну. У процесі такої гри гравцю варто максимально активізувати свої знання, уміння, навички та уяву [4].

Щодо інтерактивних ігор, то їх можна використовувати на будь-якому етапі уроку. Найголовніше переключити увагу школярів із зовнішніх властивостей гри на саму суть. Ігор є дуже багато, до кожної теми можна завжди влучно підібрати ту чи ту гру, у процесі якої усі діти будуть задіяні і не відволікатимуться на сторонні подразники. Ребуси, шаради, чайнворди, кросворди забезпечать розширення світогляду, розвиток мислення та мовлення, збагатять словниковий запас дітей. Використання вчителем таких лінгвістичних матеріалів слугуватиме ефективним засобом активізації пізнавальної діяльності школярів. Досить актуальними з погляду засвоєння знань є мовні шаради, розгадуючи їх, учень виконує цілу низку логічних операцій, застосовує знання з різних розділів шкільного курсу української мови. Під час закріплення і повторення навчального матеріалу також можна використовувати такі лінгвістичні ігри, як «Мозаїка», «Знавці», «Інтерв'ю», «Виправ помилку».

До того ж найефективнішими на уроках української мови є завдання, в основі яких лежить ігровий елемент, використовується цікава граматика, народознавчий матеріал, що спонукають до роздумів, до використання додаткових джерел, які залучають учнів до творчої діяльності, до спостереження над фактами мови, над виразністю, логічністю.

Також варто систематично вдаватися до частково-пошукового методу, евристичної бесіди, методу проблемного викладу матеріалу, дослідницького, а також застосовувати на уроках української мови такі ефективні прийоми, як моделювання, конструювання, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація, класифікація, різні види розборів; проводити уроки у формі змагання, казки, інтегровані заняття.

Аналіз праць з лінгводидактики переконує, що навчальні ігри є найефективнішим засобом стимулювання пізнавальної активності учнів. Під час мовних ігор панує не лише емоційне, а й інтелектуальне збудження, що, без сумніву, позитивно позначається на засвоєнні матеріалу, а також на формуванні інтересу до уроків мови. А використання вправ із елементами гри, створення ситуацій роздумів, здогадів, використання проблемних питань і завдань сприяє розвитку пізнавальної активності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Г. Виховний ідеал. *Історія української школи і педагогіки: хрестоматія*. Київ: Знання, 2003. С. 489-493.
2. Підласий І. П. Педагогіка початкової школи: підручник, 2010. Режим доступу: <http://ibib.ltd.ua/neravnomernost-razvitiya-26112.html>
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори.: в 5 т. Т. 3. Серце віддаю дітям; Народження громадянина; Листи до сина. Київ: Рад. шк, 1977. 668 с.
4. Скоблей Л. С. Ігри на уроках української мови. Режим доступу: <https://urok-ua.com/ihry-na-urokah-ukrajinskoji-movy/>

Марія Кифоренко

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Прокопчук Л. В.

ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЇ В 5 КЛАСІ

Анотація. У статті охарактеризовано тестові технології як засіб оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, окреслено переваги і недоліки застосування тестування, запропоновано тестові завдання для проведення тематичного контролю з розділу «Лексикологія» в 5 класі.

Ключові слова: тестові технології, тестування, тести, лексикологія.

Annotation. The article characterizes test technologies as a means of evaluating the educational achievements of students, outlines the advantages and disadvantages of using testing, describes the peculiarities of studying the topic "Lexicology" in the 5th grade, created test tasks for conducting thematic control from the section "Lexicology".

Keywords: test technologies, testing, tests, lexicology.

Моніторинг успішності здобувачів освіти є важливим компонентом навчального процесу. З-поміж засобів діагностики й контролю якості знань суб'єктів навчання чільне місце посідають тестові технології. Апробовані часом, вони стали дієвим інструментом не тільки контролю процесу формування компетенцій і компетентностей здобувачів освіти, але й підвищення рівня їхньої підготовки, посилення керованості освітнім процесом.